

Mededelingenblad

Heemkundekring „Peelland”

**EIGENDOM
HEEMKUNDEKRING
HELMOND-PEELLAND**

september 1975

Drie-maandelijks tijdschrift
van
Heemkundekring "PEELLAND"

Sekretariaat
Ruusbroecstraat 50, Helmond.

Vervolg van: HELMONDS ARBEIDSLEVEN ROND 1900

Hoofdstuk 6

Sociale voorzieningen

Landelijke sociale voorzieningen, zoals A.O.W., W.A.O. en A.W.W., waren rond 1900 onvoorstelbare zaken. De staat greep nauwelijks in, in het sociale en economische leven van die tijd, eventuele voorzieningen bij ziekte of ongeval hingen van de afzonderlijke patroons af. De werkman kon dan over het algemeen beter met een liberale werkgever te doen hebben dan met een katholieke, zoals Ariëns wel eens verzucht heeft. De katholieke patroon vatte steun dikwijls nog als een vorm van liefdadigheid op, die beperkt kon blijven, want er waren daarnaast voor de vrome werkman nog de openbare instellingen van liefdadigheid. De snelle groei van het industrie-kapitalisme en de daarmee verbonden arbeidersbeweging zorgden voor zakelijke arbeidsverhoudingen. Het recht van de arbeider op een redelijk bestaan, waaronder ondersteuning bij ziekte of ongeval, kreeg gestalte.

I : Voorzieningen bij ziekte of een ongeval en bij ouderdom.

In 1892 hield een staats-commissie hier een arbeids-enquête.
Uit het verslag blijkt dat bij de Gebr. van Thiel geen

ondersteuning bestond.

Was de ziekte een gevolg van het werk, dan werden de dokter en apotheker door de patroon betaald.

Of dat geld later van het loon werden ingehouden, was niet duidelijk.

Bij Diddens & van Asten steunden de werklieden elkaar, bij Raymakers werd de zieke naar de behoeften van het gezin ondersteund.

Oudere arbeiders kregen licht werk, mochten later komen en eerder weggaan.

Bij Bogaers werd bij ziekte ondersteund; er waren er, die de helft van het loon ontvingen.

Een oude daggelder kon vrij komen en gaan, hij beurde toch het volle loon. Bij een ongeval betaalde de patroon alle kosten.

De arbeiders van Sanders & Swane werd "in geval van ziekte en ongelukken, het loon prompt uitbetaald, zonder enige inhouding". Ook de boterfabriek betaalde bij ziekte het volle loon door, de stukwerkers werden voorzien in de behoeften van hun gezin.

In de bontjesfabriek van dezelfde eigenaren "zijn veel bejaarde mensen van 60 à 70 jaar", die van de boterfabriek kwamen, waar het werk zwaarder was.

Het werkvolk van Everts & v.d. Weijden was sinds ongeveer twee jaar tegen ongelukken verzekerd, maar bij normale ziekte werd niets uitgekeerd.

Het ziekenfonds bij Begemann was er al in 1879.

De kas bestond in het begin uit de bijdrage van de werklieden, 1% van het loon, plus de opbrengst van de boetes en van de mest van de privaten.

Later droeg de fabriek honderd gulden per jaar bij, vanaf 1905 keerde ze 4% rente over het kapitaal van het ziekenfonds uit.

In 1895 werd de contributie van de werklieden tot 2% van hun loon verhoogd.

Ontving men eerst bij ziekte zes weken de helft van het loon en daarna, tot drie maanden, een kwart, nu werd er driekwart van het loon uitgekeerd.

De werklieden waren bovendien op de kosten van de fabriek

tegen ongevallen verzekerd.

Het ziekenfonds werd, in samenwerking met de patroons, door vier aangewezen werklieden beheerd.

Vanaf 1905 werden deze vier mensen (later, in 1913 werden het er zes) door het personeel gekozen.

Ze gingen toen ook een soort fabrieksraad vormen.

Bij Van Vlissingen bestond al een ziekenfonds sinds 1862.

In 1892 bestond de contributie van de werklieden uit 1% van het loon, waarbij de opbrengst van de boetes en de bijdrage van de firma, 5% van het kapitaal, kwam.

Bij ziekte werd de helft van het loon uitgekeerd.

De ouden van dagen werden door de patroons gepensioneerd en op hun kosten onderhouden, sommige werden in een liefdadig gesticht geplaatst.

De bejaarden namen uit zichzelf geen ontslag, volgens de staats-commissie "omdat zij zo gehecht zijn aan het werk en aan den gewonen sleur, dat zij, wanneer zij maar enigszins voort kunnen komen, smeken om toch maar aan de fabriek te mogen komen".

Bij ongelukken betaalde de firma het volle loon door, de dokter en de apotheker.

1 April 1903 werd er een nieuw ziekenfondsreglement ingevoerd, met als bepalingen:

1. bij ziekte werd de eerste drie maanden driekwart van het volle weekloon uitgekeerd, daarna de helft.
2. geneeskundige hulp, medicijnen en verbandmiddelen waren gratis voor de werklieden, hun vrouw en kinderen beneden 13 jaar.

In 1909 werd een wijkverpleegster in dienst genomen.

3. versterkende middelen, op voorschrift van de geneesheer, werden aan de werkman ook gratis verstrekt en indien de kas het toeliet ook aan zijn vrouw.

De werklieden droegen $1\frac{1}{2}$ % van het loon bij, de direktie een even groot bedrag.

De handdrukkers betaalden $2\frac{1}{2}$ % van de loonklasse waarin zij zaten.

Het ziekenfonds van de werkliedenvereniging, in 1898 opgericht, was vooral in de begintijd een trekpleister, toen nog maar weinig fabrikanten over een ziekenfonds

beschikken.

Het was uitsluitend voor katholieke werklieden, "die aan het bestuur van voldoende godsdienstig en zedelijk gedrag voorkomen".

In 1904 werd de Helmondse doktersbus "Voorzorg" opgericht voor personen van beide geslachten, van elke leeftijd, behorende tot de werkende stand, kantoorbedienden (met een inkomen minder dan f. 100,-- per jaar) en kleine bazen die voor eigen rekening werken.

De cacao-fabriek kreeg in 1904 een ziekenfonds.

Ook hier droeg het personeel 1% van het loon bij, de directie een even groot bedrag.

Het reglement was prakties hetzelfde als bij Van Vlissingen.

Bij Carp bedroeg het ziekingeld 70 % van het loon, na 13 weken werd de uitkering, behalve in bijzondere gevallen, stopgezet.

Voor de werkmán, zijn vrouw en kinderen beneden de 13 jaar was genees-heel- en verloskundige behandeling gratis.

Ook werden gratis versterkende middelen verstrekt.

In de kas kwamen de opbrengst van de boetes, 2% van het loon van het personeel en de helft van dat bedrag door de directie.

Bij H. v. Thiel & Co. werd op 1 februari 1906 een ziekenfonds opgericht.

Leden betaalden $1\frac{1}{2}$ % van het loon, bij ziekte kregen ze 75 % van het gemiddelde loon uitgekeerd.

De firma schonk bij de oprichting duizend gulden.

De gemeente kwam wat achteraan: pas in 1907 was de gemeente-politie aangesloten bij een ziekenfonds, en tegen ongevallen verzekerd.

II : Andere voorzieningen.

Bij fabriekssluiting, brand e.d. zat de arbeider plotseling zonder werk en meestal dus ook zonder loon. Soms sprong de patroon bij, of hielp de solidariteit van de Helmondse mede-arbeiders.

Toen in 1901 de drukkerij van Aug. Pellemans door brand verwoest werd, beurden de typografen gedurende het hele

verlet hun volle loon.

De katoenspinnerij van Ramaer brandde in 1902 tot de grond toe af.

De direktie sprong bij en nam allerlei noodmaatregelen, zodat "het verlies aan verdiensten tot een gering bedrag werd teruggebracht".

19 Januari 1904 had er een grote ontploffing bij Van Vlissingen plaats waarbij drie doden vielen.

De directie zorgde ervoor dat alle arbeiders weer zo snel mogelijk aan het werk konden, ondertussen kregen ze hun volle weekloon uitbetaald.

Een machinist, die waarschijnlijk levenslang arbeidsongeschikt zou blijven, kreeg ook zijn gewone weekloon doorbetaald.

Toen in 1905 de margarinefabriek Prinzen & van Glabbeek naar Rotterdam werd overgeplaatst, kon het personeel mee, maar voor veel mensen, vooral de ouden van dagen, leverde zo'n verhuizing onoverkomenlijke bezwaren op.

O.l.v. het losse werklieden (en ook werklozen) gilde "St. Antonius" werd er een steunactie op touw gezet.

De steun-uitkering voor vijf bejaarden, die bleven, werd later voortgezet door eender vennoten van de vroegere fabriek.

De directeur van de kunstboterfabriek "Holland" deelde bij de sluiting in 1907 het personeel mede, dat ze maar naar Duitsland moesten gaan, want hier was geen werk.

Hoofdstuk 7

VAKBEWEGING

Voordat met de komst van het industrie-kapitalisme de arbeiders in grote fabrieken bijeen gebracht werden, waren in Brabant veel mensen in de huis-industrie werkzaam.

Veel gezinnen verdienden ternauwernood de kost met thuis weven, sigaren- of schoenen maken.

Het samendrommen van al die mensen in een fabriek, maakte het kontakt onderling veel gemakkelijker, de behoefte aan samenwerking groeide: de eerste verenigingen ontstonden.

De Schoen maker.

Siet op het middel niet, Maar daar het om geschiet

De voet besluit sich in de Schoen,
 Doch't is niet om de Schoen te doen;
 Maar, om den weg daar mee te treden:
 De Ziel woond wel in vlees en bloet,
 Maar't sij haar, als den Schoen de voet,
 Om mee te gaan, naat land van vreedn.

Dat die in Brabant zo laat kwamen heeft verschillende oorzaken.

Het industrie-kapitalisme kwam in Brabant later op dan in het westen van het land.

De houding van de patroon tegenover het werkvolk was dilwijls vaderlijk- welwillend.

Meneer de heijer, zo heette het toen in Helmond, liep op zijn klompen door de fabriek en met pantoffels door het kantoor, kende alle werklieden bij naam en maakte een praatje met ze.

De arbeider bleef dikwijls zijn leven lang bij dezelfde patroon, 25 - jarige jubileums komen in Helmond bij de vleet voor, en regelmatig zie je in de kranten advertenties van dankbare werklieden, waarin de patroon bedankt wordt voor het mooie feest op patroonsdag of werkmeesters gefeliciteerd met hun jubileum.

Nieuwe denkbeelden drongen in het zuiden, de hechte katholieke veste, niet gauw door.

De geestelijkheid, merendeels zelf uit ondernemerskringen afkomstig, legde de nadruk op een christelijke verstandhouding tussen loonarbeid en kapitaal.

Degenen, die over organisatie durfden te spreken, werden voor "rood" uitgescholden en zonder pardon op straat gezet.

In het begin stond bij de katholieke vakorganisatie vooral de bestrijding van het opdringende socialisme en onderlinge steun bij ziekte en werkeloosheid voorop.

Op een zomeravond in 1895 stapte een flinke jonge kerel in Helmond uit de trein.

Even later werd hij omringd door een flinke erewacht van jongens en meisjes, die schreeuwden: "Weg met de sosjalen leve de Wilhelminen".

Daar bovenuit klonk een stem: "Lees en onderzoek de volkstribuun, 3 cent".

Het was de jonge spiekman, een van de mede-oprichters van de kersverse S.D.A.P., die de Helmondse arbeiders voor het socialisme probeerde wakker te maken.

Hij kwam daarna nog een paar keer terug, en ofschoon hij plotseling zijn bezoeken staakte, was de kiem voor organisatie gezaaid.

Die kiem schoot wel in christelijke grond op.

Begin juni 1896 kwamen ongeveer 120 helmondse arbeiders bij elkaar en besloten een vereniging op te richten met het doel elkaar bij ziekte en werkeloosheid te steunen. Kapelaan Loeff werd gevraagd om een goed reglement op te stellen, wat hij, na goedkeuring van zijn overheid, graag deed.

8 December werd het reglement aangenomen : er waren toen 65 leden, kapelaan Loeff werd tot geestelijk adviseur benoemd.

De Rooms Katholieke Werkliedenvereniging (R.K.W.V.) afd. Helmond was een stand organisatie, een soort centrale voor algemeen maatschappelijke en culturele zaken, waarbij de afzonderlijke vakorganisaties zich konden aansluiten.

Het ziekenfonds, dat in 1898 werd opgericht, was bijv. een zaak van de centrale.

De geestelijk adviseur wist de werkgevers te bewegen 1 % van het loon van de hierbij aangesloten arbeiders in het fonds te storten.

Naast de standorganisatie werden vakorganisaties opgericht, als eerste in 1902 het R.K. textielarbeidersgilde "St. Severus".

Het was de bedoeling dat leden van de vakorganisatie ook lid van de centrale werden, dat betekende dubbele contributie; voor velen een te grote uitgave.

Zij waren alleen lid van de vakorganisatie, omdat die veel direkter voor hun (financiële) belangen kon opkomen.

Soms bleven hele groepen er buiten, zodat de standorganisatie danig verzwakt werd.

In 1912 bijv. waren de gilden van het spoor- en tramwegpersoneel en van de kleermakersbedienden niet aangesloten.

Een ander punt in die tijd was de keuze tussen algemeen-christelijke of een uitsluitend katholieke organisatie.

In Twente was Ariëns met de christelijke textielarbeidersvereniging "Unitas" begonnen; katholieken en protestanten vormden één front tegenover het godde- en zedeloze socialisme.

"Unitas" verbreidde zich na 1900 ook in Brabant, vooral

in Tilburg en Goirle.

Daarnaast was het een landelijke organisatie, wat o.a. de bisschop van Den Bosch niet zinde.

Als tegenhanger werd dan ook in 1905 de diocesane (d.w.z. in één bisdom) bossche textiel-arbeidersbond "St. Lambertus" opgericht.

Deze strijd heeft heel wat verwarring gezaaid en de groei van de arbeiders-organisatie in het zuiden niet bevorderd.

"Unitas" heeft in Helmond waarschijnlijk geen grote aanhang gehad, vooral na 1905.

De Nederlandse bisschoppen gaven dat jaar een verklaring uit waarin zij zeiden "dat het hun ernstig en uitdrukkelijk verlangen is de hun onderhorige katholieken te verenigen in katholieke organisatiën".

Daarop verscheen in de Helmondse kranten een oproep om alleen lid te worden van de R.K. vakorganisatie.

22 November was er echter nog een gezamenlijke vergadering van "St. Severus", de Helmondse afdeling van "St. Lambertus", en de afdeling van "Unitas" in Helmond in verband met de stakingskwestie bij de weverij Sanders & Swane.

Enkele van de stakers waren bij "Unitas" georganiseerd. In een vergadering van de werkliedenvereniging eind 1907 werd gezegd dat het niet- openstaan voor "Unitas"-leden voor slechts nog twee personen gold.

Toen de plaatselijke organisaties toenamen en groeiden kwam er ook meer samenwerking tussen de plaatsen.

In 1906 werd geprobeerd de vakgilden per bisdom te organiseren, na 1909 voor het hele land.

Dit had natuurlijk veel voordelen: men kon deskundige vrijstellen, een goede administratie opbouwen, landelijke akties op touw zetten enz., maar het hield ook het gevaar in een burokraties, log topapparaat te kweken.

In Helmond waren de bestuurders in de begintijd gewone arbeiders, verschil tussen achterban en leiding bestond er nauwelijks.

"St. Severus" organiseerde in 1905 personeelsvergaderingen in verschillende weverijen om de wantoestanden

te bespreken en uit hun midden een commissie te kiezen, die met de directie over de grieven moest onderhandelen. Zo werd bij Raymakers, op aandringen van de vergadering het ontslag van een wever ingetrokken.

Nee, petje af voor deze mensen van het eerste uur, die alles 's avonds of op zondag moesten afwerken en dikwijls brodeloos waren, omdat zij overal eruit gegooid werden.

Naast de werkliedenvereniging en de vakorganisaties waren er nog wat verenigingen, die nauw met hen samenwerkten.

Bijv. de St. Paulus-vereniging, die strijd tegen de drankduivel voerde, de leden waren verplicht na 12 uur 's middags geen alcohol meer te gebruiken.

Ze werd 25 maart 1900 opgericht en telde eind april al 245 leden.

De Kruisverbonders waren totaal geheelonthouder en daarnaast was er de St. Annavereniging voor ouders, die hun kinderen geen alcohol wilden geven, voordat die twaalf jaar waren en de Maria-vereniging voor anti-alcoholistische vrouwen.

Verder was er de propaganda vereniging "Geloof en Arbeid" voor de geestelijke strijd, de coöperatieve vereniging "Ons belang" en de Kolenbond, opgericht in 1906 voor goedkope brandstoflevering.

Hoofdstuk 8

STAKINGEN

Het sociale leven rond 1900 zat vol gisting.

Al die woelige stromingen bleven niet in de verse bedding van de vakbeweging: in korte tijd braken er twee grote wilde stakingen in Helmond uit.

Het Helmondse hongerproletariaat was al vaker in opstand gekomen, alleen stond er toen geen organisatie achter, die de ontevredenheid kon omzetten in eisen en van een spontane, maar wilde aktie een goedgevoerde staking kon maken.

De eerste grote wilde staking begon begin februari 1904, toen de wevers bij Sanders & Swane het bijltje erbij neer gooiden.

In 1903 was, zonder aankondiging, een loonsverlaging doorgevoerd, herhaaldelijk was er een machine defect, nu werd hen een belachelijk lage prijs, in vergelijking met andere weverijen, voor de zgn. Wilhelmina-bontjes betaald.

Alle ontevredenheid barstte nu los: "tegen de benauwde poort, dat broeiende glazen dak, tegen die ratelende touwen, tegen die klepperende slag houten, tegen die vliegende spoelen, tegen dien stinkenden stijfsel, tegen de loerende bazen, tegen dien vloekenden patroon, tegen de heele rotzooi, tegen gansch die moordende pestfabriek: daar staakten zij tegen".

De staking duurde bijna twee maanden.

De patroons sloten iedereen uit en de onderhandelingen, gevoerd door een commissie uit de burgerij, knapten op hun stugheid af.

St. Severus nam de aanvankelijk wilde staking onder haar hoede, in alle Helmondse fabrieken kwamen steunakties op gang.

Het belangrijkste resultaat was niet dat de lonen wat opgetrokken werden en ook niet dat de Helmondse patroons er wat de schrik in kregen; zij stopten in 1906 de steun wat de werkliedenvereniging 800 gulden per jaar scheelde. Nee het belangrijkste was vooral dat de Helmondse arbeiders wat meer zelfvertrouwen in elkaar hadden gekregen.

De bond kon in korte tijd 200 nieuwe leden inschrijven.

Eind 1906 vond de tweede krachtproef plaats tussen de patroons, die nog altijd en overal de baas wilden spelen, en het Helmondse hongerproletariaat, dat niet langer meer bedonderd wilde worden.

Heel Helmond raakte in beroering en menig ruit sneuvelde. Het begon allemaal met de vetpotjes in de draadtrekkerij van de Gebr. Van Thiel.

Het vet, een goedkoop mengsel van paardenvet en raapolie, was nodig om de draad niet te gloeiend te laten worden.

Op zekere dag mochten de draadtrekkers het potje vet,

dat ze contant moesten betalen, (het kostte een kwartje) niet meer zelf scheppen, ze deden er een torentje bovenop. De trekkers maakten eerst nog het oude vet op, maar na een dag of drie was dat ook op.

Een van de direktoren, mijnheer Anton, 't Pasteurke genaamd vanwege zijn goedigheid, kwam de trekkerij binnen, noteerde de namen van de niet-werkenden en sprak toen tot de dwarse mannen: "Wie voor mij is, schare zich aan mijn rechterhand, wie tegen mij is, neme plaats aan mijn linkerzijde".

De rechterzijde bleef onbevolkt en 's middags pakten de trekkers hun boeltje.

Nu was dat vet echt niet de enigste klacht; de draadtrek- kers moesten ook de trekijzers (een stuk staal met gaten erin om de draad dunner te maken) zelf betalen, en wel vijf cent per gat.

Als een trekker wegging, kreeg hij maar $2\frac{1}{2}$ cent per gat terug.

De volgende moest echter even vrolijk weer vijf cent voor hetzelfde gat betalen.

De stukjes afvalijzer, het zgn. schroot, moesten ook door de trekkers betaald worden.

Volgens hen kon de direktie daar hooguit zes cent per kilo voor berekenen, terwijl die hiervoor 4/10% van het weekloon inhield.

De hamerstelen moesten bij de firma gekocht worden, die hiervoor een kwartje vroeg.

De bond berekende dat de inkoopsprijs hooguit acht cent kon zijn.

Daarnaast vroegen de werklieden vergoeding voor de grote, gedwongen werkeloosheid, die er, vooral sinds 1 juli, heerste (meer dan dertig uur per week).

De bond, het R.K. metaalbewerkersgilde "St. Eligius", ging, vooral door drijven van de geestelijk adviseur, niet achter de staking staan, eerst moesten ze lid worden van de bond en naar de fabriek teruggaan, dan kon er pas over staking en steun gepraat worden.

Dat eerste leverde niet zoveel moeilijkheden op, het laatste des te meer, maar uiteindelijk zegevierde het gezonde verstand en sjokten ze terug naar de gehate fabriek.

De elfde december vond er een gesprek plaats tussen het landelijk hoofdbestuur en de firma, die de toezegging deed de inhoud van de vetpotjes van $5\frac{1}{2}$ op 7 ons te brengen.

Daarvóór was drie jaar lang zonder resultaat door de plaatselijke bond onderhandeld.

Die toezegging kwam men niet na en de bond, die onder-tussen het gehele personeel georganiseerd had, riep 22 december dan ook de algemene staking uit, die inderdaad algemeen was: slechts één spijkermaker bleef aan het werk de firma Van Thiel was niet minder strijdbaar, verdedigde haar standpunten o.a. in de kranten (volgens haar zouden slechts zeven potjes van $5\frac{1}{2}$ ons zijn uitgereikt, ze was bereid het verschil van 38 cent te betalen) en zette advertenties om personeel te werven (draadtrekkers gevraagd à f. 1,25 per dag). Enkelen, voor het grootste gedeelte uit de dorpen in de buurt, lieten zich, aangelokt door het hoge loon, ronselen.

"Avond aan avond tegen zeven uur verzamelde zich een grote massa mensen op de Kanaaldijk om de onderkruipers af te halen en joelend en fluitend en met ketelmuziek naar huis te brengen".

De marechaussee's, die de werkwilligen kwamen beschermen, veroorzaakten door hun opdringerigheid nog meer rumoer en onrust.

Maar het hielp: het aantal werkwilligen nam zienderogen af.

De bond waarschuwde de onderkruipers met rust te laten, en geen relletjes te schoppen ("zulk soort zaken behoren niet thuis onder katholieken").

De onrust bleef echter aanhouden: de gemeente vaardigde 11 januari een samscholingsverbod uit, nadat bij mijnheer Henri (een van de direktoren) ruiten ingegooid waren en hijzelf bedreigd was.

Hij achtte zich niet meer veilig en verliet de stad. De stakers hadden met dit alles niets uit te staan, de firma erkende later dat ze overtuigd was, dat zij geen hand hadden gehad in de ongeregelheden.

De onderhandelingen vlotten ondertussen niet zo best: II januari publiceerde de firmahaar tegenvoorstellen, die op enkele punten toegaven, maar op andere punten werd het weer teruggenomen.

Zo werden nog de volgende belachelijke eisen gesteld : "Bij onze komst in de trekkerij maken de trekkers geraas met hunne hamers.

In zoo'n geval moeten wij onmiddellijk ontslag kunnen geven". De hamerstelen moesten nog altijd van de firma betrokken worden.

Had de werkmán "niet op tijd een hamersteel, dan vervalt hij in een boete van vijftig cent".

De dag daarop deden autoriteiten uit de stad een vergeefse bemiddelingspoging.

Rector Bult, de geestelijke adviseur van de landelijke bond, wist, gesteund door het grote publiek, alle eisen van de arbeiders, na moeizame onderhandelingen, ingewilligd te krijgen.

4 Februari, een maandag, kon het werk weer hervat worden. De arbeidsdag werd tien uur, tegen vroeger $10\frac{3}{4}$ uur, het personeel werd tegen werkeloosheid verzekerd (directie en personeel werden gezegd beiden bij te dragen), overwerk werd met 25%, nachtwerk met 50% en zondagswerk met 100% extra betaald.

Voor sjouwwerk werd twaalf cent per uur gerekend, vroeger tien.

Het gereedschap werd gratis door de patroons verstrekt; de vetpotjes bleven echter, ze kosten nu vijftien cent.

Het uurloon van de spijkermakers werd van $11\frac{1}{2}$ naar 12 cent per uur verhoogd of 13 cent. Verder werd er een regeling voor vergoeding bij kerkelijke feestdagen getroffen.

Naast deze twee grote stakingen is mij nog een wilde staking van koperslagerknechts in 1906 bekend.

Door G. van Hooff

wordt vervolgd.

De Kooperslaager.
 Al'sal bereidzyn, Salt eind derstrydzyn.

Daar Zyn veel slaagen toe Vandoen,
 Eer't Werkstuck komt tot Zyn fatsoen:
 Son treft een Haamer op de Vroomen,
 Van wederwaardigheid, op dat,
 Het Eeuw'ich mens'lyk Zielen vat,
 Tot een bequaame Stand moecht koomen.

MUSEUM in UDEN.

De leden van "Heemkundekring PEELLAND" bezochten op zaterdagmiddag 28 juni j.l. het museum voor Religieuze Kunst te Uden.

Zij werden verwelkomd door de Burgemeester van Uden, Drs. G.J.A. Schampers, in zijn kwaliteit als voorzitter van de stichting die het museum beheert.

Als oud-helmonder deed 't hem veel plezier zijn vroegere stadgenoten uitgebreid voor te lichten.

Het museum is gevestigd in een deel van het klooster der Birgittinessen aan de Vorstenburg (Maria Refugie).

De geschiedenis van de zusterorde, uit wier bezit een groot aantal van de tentoongestelde kunstwerken zijn voortgekomen, is al een verhaal apart.

De beelden, vervaardigd door de anonieme "Meester van Koudewater" + 1460 vormen een bijzonder waardevol deel van de collectie.

Vele zaken zijn in bruikleen afgestaan door 't Rijksmuseum.

De burgervader wakte aan 't slot van zijn toespraak het dankbare gehoor nog op, zich aan te melden als lid van de vriendenkring van het museum.

Daarna werd nog ongeveer een uur doorgebracht in de diverse zalen van de expositie-ruimte.

Oude handschriften, volkskunst, renaissance- en barokke werken, genoten, naast de houten monstrans uit 1782 van de Udense beeldhouwer Petrus Verhoeven, veel belangstelling.

De zusters boden nog de gelegenheid een deel van het slot te zien, o.a. de kapel en een binnenhof.

Heemkundekring "Peelland" kan terug zien op een zeer geslaagde middag !!

Jos Senders.

Kort Verslag Auto-oriëntatie-rit.

Evenals vorig jaar mochten wij weer waarderende reacties ontvangen over de gehouden auto-oriëntatierit, van 24 augustus j.l.

Er was een deelname van 59 personen, verdeeld over 15 wagens.

De route leidde via Stiphout - Gerwen - Nuenen - Son - Best naar Oirschot, en bevatte 13 opdrachten.

Hiervan waren opdracht 12 : het bedenken van een nieuwe naam voor ons eigen Heemkundeblad, en opdracht 13 : het op eigen manier creëren het wapen van Helmond, geen gemakkelijke.

In Oirschot werd men op deskundige wijze rondgeleid door de Heer Van Leunen en Mevr. Schreurs -Janssen, resp. voorzitter en secretaresse van de Heemkondekring, aldaar. Tot slot kreeg men een boekje van Oirschot aangeboden.

Extra punten voor een nieuwe naam kregen :

1. Mej. N. Koolen	"Helmheem"
2. Mej. v.Laarhoven	"Helmonds Heem"
3. Hr. Hegemann	"Eigen Heem".

Overige namen waren :

Hr. v. Mierko	"de Zwaan"
Hr. Strijbosch	" 't Heemke"
Mej. v.d. Zanden	"Ik bin d'r"
Hr.Vlemmings jr.	"Orgaan zoals toen"
Hr. Verhoeven	" Heemkondekring Helmond"
Hr. S. Niessen	"Helmcultuur"
Hr. Walter	"Waar is Helmond gebleven"
Hr. v. Krieken	"Terugblik"
Hr. Vlemmings sr.	"Helmond Heemkundig bekeken"
	H.H.B.

Extra punten voor het wapen van Helmond kregen :

1. Hr. Verhoeven
2. Hr. Van Beuningen
3. Hr. H. v. Krieken.

Negen auto's ontmoetten één post, terwijl er vijf waren die tweemaal een foutieve post passeerden.

Mej. v.d. Zanden reed het "parkoers" foutloos.

De uitwerking van de opdrachten vindt U in "Wist U dat"

De uitslag was als volgt :

1. Hr. Verhoeven	62 pnt.
2. Hr. W. Koolen	54 -
3. Mej. v.d. Zanden	47 -
4. Hr. Hegemann	38 -
Hr. Strijbosch 5	35 -
6. Hr. v. Krieken	34 -
7. Hr. v. Mierlo	
7a. Mej. v. Laarhoven	26 -
8 Hr. Walter	24 -
9 Hr. Vlemmings sr.	22 -
10 Mevr. Domencino	20 -
11 Hr. v. Beuningen	
Hr. Vlemmings jr.	14 -
12 Hr. ter Stege	4 -
13 Hr. Niessen	0 -

Uw belangstelling hebben wij zeer op prijs gesteld !

F. Steegmans

Hr. en Mevr. Niessen.

WIST U DAT.....

- de eerste paal van de proef Blom-woningen geslagen werd op 30 augustus 1974 door Burgemeester Geukers.
- de naam van het ziekenhuis aan de Wesselmanlaan het St. Lambertus Ziekenhuis is, en vroeger in de Molenstraat het St. Anthonius Ziekenhuis was.
- de naam van de kerk van Stiphout St.Trudo heet en omstreeks 1883 werd gebouwd.
- bij de brandende oude kerk van Stiphout, Balloys de kelk met hosties, door de vlammen, uit de kerk redde.
- er de laatste 2 jaren niets meer met de "oude toren" van Stiphout is gebeurd.
- C.A.V. Coöperatieve aan- en verkoop Vereniging betekend
- de molen voorbij Gerwen "de Roosdonck" heet en dateert van 1884
- de bekende schilder die in Nuenen gewoond heeft Vincent van Gogh is, daar gewoond heeft van 1883-1885, en geboren is in Groot-Zundert.
- de kerk van Nuenen H. Clemens heet.
- het onderwerp van het laatst verschenen heemkundeblad ook al "Helmonds arbeidsleven rond 1900" was.

(bovenstaand zijn antwoorden van vragen
betr. auto-oriëntatierit van 24 aug. j.l.)

Het HOOG-AMBACHT

't Was in het jaar Onzes Heeren 1800 en zooveel.

In Helmond was het missie - en pater Bernard, - wie heeft hem nooit hooren noemen en roemen - pater Bernard preekte.

Anders, als 't geen Missie was, preekten de parochie-geestelijken, vooral Pastoor Beugels.

Nu viel onder de Missie eene H. Mis voor de wevers.

't Ging in dien tijd goed in dat vak.

Pater Bernard zou 't aflezen in 't Zondagsche boekje.

Hij had zijn ongelukkige dag, en in plaats van te lezen:

"dan en dan zal de H. Mis geschieden voor de wevers", zei hij: "voor de arme wevers".

Daar had hij 't lelijk mee verbruid; de wevers waren in hun eer en in hun fatsoen getrapt : avond op avond spanden zij samen, zij maakten dag aan dag oploopjes voor de pastorie: de politie kwam erbij te pas : wat moest die pater ook met zijn arme wevers.!

De dag dat de H. Mis zou gedaan worden, brak aan: de wevers gingen allen ter kerke in hun Zondagsche kleederen.

De Pastoor Beugels begon de Mis, de Gloria was uit, 't Evangelie werd gezongen: daarna keert de Pastoor zich om en roept het af: Deze H. Mis wordt aan God opgedragen voor de leden van het Hoog-Ambacht.

Dat was de eigenlijke naam van het weversgilde.

De rust keerde in de stad terug.

(Het Hoog-Ambacht)

